

Jämställdhet

i fysisk planering och byggd miljö
- ett nytt perspektiv på vardagsmiljö

FÖRORD

Jämställdhet skall integreras i alla politiska områden. Jämställdhet – som handlar om rättvisa och fördelning av ekonomisk och politisk makt, om demokrati och om att värdera kvinnor och män lika är därför viktigt när man skall planerar, bygger och förändrar dagens samhälle i riktning mot en ett samhälle där nya generationer skall leva, bo och verka.

Länstyrelsen Östergötland skall arbeta för en hållbar utveckling i länet. Det gör vi bäst i nära samarbete med kommuner och andra aktörer i länet. Och det gör vi helst när vi sätter oss ner och diskuterar och bryter perspektiv i stor respekt för varandras olika utgångspunkter.

Under 2004 och 2005 har vi därför ägnat oss åt att flytta fram positionerna i länet i syfte att få in ett jämställdhetsperspektiv i arbetet med fysisk planering. Vi har träffat många professionella samhällsplanerare och andra kommunala företrädare – inte minst intresserade politiker. Och vi har tillsammans tagit ytterligare ett steg framåt i förståelsen för hur och varför var och en av oss måste delta i omställningen mot ett jämställt samhälle.

Vi har under den här tiden arbetat tillsammans med utvecklingsledare Lise-Lotte W. Järvinen som har fungerat som ett aktivt och värdefullt metodstöd under hela processen. Hon har slutligen skrivit denna rapport som tillsammans med bilagorna utgör en samlad dokumentation av vårt arbete. Vi hoppas att rapporten vara en inspiration för andra att ta nya och egna initiativ.

Vi ser jämställdhetsarbetet som en kontinuerlig process där vi genom fortlöpande erfarenhetsutbyte lär oss mer. Nu hoppas vi att den checklista som tagits fram i projektet kommer att användas och utvecklas som ett underlag för fortsatta diskussioner i länet.

Catharina Alpkvist
Jämställdhetsdirektör

Jan Persson
Bitr. länsarkitekt

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD

SAMMANFATTNING

1. INLEDNING

2. BAKGRUND

3. SYFTE

4. METOD

5. DOKUMENTATION AV UTVECKLINGSARBETET

5:1 Deltagarnas erfarenheter inför seminariet den 23 november 2004.

5:2 Resultatet av seminariet den 23 november 2004

5:3 Deltagarnas uppdrag inför seminariet den 11 mars 2005.

5:4 Resultatet av seminariet den 11 mars 2005.

5:5 Förankring av utvecklingsarbetet och checklistan i kommunerna

6. DISKUSSION/SLUTSATSER

Återkoppling avseende utvecklingsarbetet och lärdomar av arbetssättet

BILAGOR

Bilaga 1. Programmet till den 23/11-04

Bilaga 2. ”Manligt och kvinnligt i samhällsplaneringen”

Bilaga 3. Uppdaterad ”Checklista för fysisk planering”

Bilaga 4. Skrivelser till kommunerna ang. samråd om jämställdhet i fysisk planering

Bilaga 5. Enkät för projektuppföljning

1. INLEDNING

Regeringens huvudmål för jämställdhet är att kvinnor och män skall ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla väsentliga områden i livet. Formellt har kvinnor och män samma rättigheter, men alla i samhället behöver mer kunskap för att se de könsmonster som vi gemensamt skapar och som påverkar verkligheten.

Länsstyrelsen i Östergötland har arbetat strategiskt med ett könsperspektiv i samhällsplaneringen i flera år. Man vill kontinuerligt medverka till att öka kunskapen om hur könsmonster skapas och upprätthålls – både på det personliga och på det samhälleliga planet.

En viktig del av arbetet för att på lång sikt skapa ett mer jämställt samhälle är att bebyggelsemiljön utformas i enlighet med målen för jämställdhet och att jämställdhetsfrågor tas upp till diskussion i den fysiska samhällsplaneringen. Jämställdhetsfrågorna kommer då på ett naturligt sätt att föras in i en bredare diskussion och kunskapsprocess om hur vi formar vår gemensamma framtid. Kvalitéer i vardagsmiljön som gynnar ett jämställt samhälle är oftast också viktiga för en god social miljö i allmänhet.

Länsstyrelsen bjöd under våren 2004 in tjänstemän- fysiska planerare och andra planerare- från länets kommuner att delta i rubricerat utvecklingsarbete, se bilaga 1. Kommunerna själva utsåg sin representation. De sjuutton deltagarna (fem män och tolv kvinnor) kom från sex av länets tretton kommuner.

2. BAKGRUND

Ett könsperspektiv i samhällsplaneringen är något som Länsstyrelsen i Östergötland arbetat strategiskt med i flera år och sedan i mitten av 1990-talet finns kravet från regeringen på att länsstyrelserna aktivt ska arbeta med jämställdhet. Jämställdheten ska genomsyra samtliga politikområden. Länsstyrelsen har också sedan 1995 en jämställdhetsexpert.

När det gäller den fysiska planeringen anordnade länsstyrelsen ett kunskapsseminarium redan 1995 där kommunernas planerare bjöds in för att bygga upp sina kunskaper kring vad jämställdhet är. Som ett resultat därav startades ett projektsamarbete mellan länsstyrelsen och Norrköpings kommun inför översiktsplanarbetet i Norrköping. Syftet med projektet var att sprida jämställdhetsengagemanget i samhällsplaneringsprocessen till kommunens medborgare. Studiecirklar där både män och kvinnor deltog startades. Resultatet blev en förstärkt medborgerlig förankring i översiktsplanarbetet, till stöd för kommande planeringsskeden. Erfarenheterna från projektet finns sammanställda i skriften ”Manligt och kvinnligt i samhällsplaneringen”, se bilaga 2. I sin värdering av resultatet menar Jan Persson, bitr. länsarkitekt i Östergötland att jämställdhet i samhällsplaneringen, enligt projektet, främst kom att vara ”trygga utemiljöer”.

För att erbjuda länets kommuner någon form av verktyg, för att få in jämställdhetsfrågan i kommunernas plan-/planeringsarbete, utarbetade länsstyrelsen under 2001 ett metodstöd under namnet ”Checklista för fysisk planering” som skickades ut till kommunerna.

Därpå bjöd man in östgötakommunernas politiker och planerare till seminariet "Jämställd planering- att synliggöra ojämställdhet" i september 2002, för att fortsätta dialogen och kunskapsuppbyggnaden kring jämställdhet i samhällsplaneringen.

Länsstyrelsen satte också för år 2003 upp målet att hälften av alla planer i Östergötland skulle ha en kvalitativ jämställdhetsanalys, det s.k. "Nyckeltalsprojektet". Länsstyrelsens förhoppning var att i den ordinarie plandialogen med kommunerna uppmärksamma behovet av detta. Uppföljning av resultatet visade att målet inte kunde nås.

3. SYFTE

Regeringens huvudmål för jämställdhet är att kvinnor och män skall ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla väsentliga områden i livet. Länsstyrelsens uppdrag i frågan är korthet att nå ut till länets kommuner med statens budskap om jämställdhet och att i ett fortsatt arbete ge stöd till kommunerna för att dessa ska arbeta in jämställdheten i samhällsplaneringen (den fysiska planeringen).

Syftet med projektet, "Jämställdhet i fysisk planering och byggd miljö- ett nytt perspektiv på vardagskvalitet" är att se om länets kommuner tillsammans med länsstyrelsen skulle kunna förbättra metodstödet "Checklista för fysisk planering" samt att få in jämställdhetsfrågorna som en naturlig del i plan- och planeringsprocessen.

4. METOD

Under våren 2004 bjöd länsstyrelsen in östgötakommunernas planerare till samarbete, i form av rubricerat utvecklingsarbete och som en del i projektet till en utbildningsdag den 23/11 2004, se bilaga 1. Resultatet av projektet, förväntades för deltagarna bli en ökad kunskap vad jämställdhet är och en större förståelse för vilken insats som var och en själv behöver göra för att få in jämställdhetsperspektivet i den kommunala samhällsplaneringen/de kommunala plandokumenterna. Samarbetet i projektet förväntades även leda till ett utvecklat metodstöd i för att få in jämställdhetsperspektivet i planeringssituationen.

Till projektet har kopplades konsultinsats via Lise-Lotte W Järvinen, Linköpings kommun. Lise-Lotte har haft i uppdrag att granska länsstyrelsens arbetssätt för att nå ut med jämställdhetsbudskapet i planeringen till kommunerna, se hur kommunerna tagit till sig länsstyrelsens upprop samt vara delaktig i och dokumentera projektet "Jämställdhet i fysisk planering och byggd miljö- ett nytt perspektiv på vardagskvalitet".

5. Jämställdhet i fysisk planering och byggd miljö- ett nytt perspektiv på vardagskvalitet. Dokumentation av utvecklingsarbetet

5:1 Deltagarnas erfarenheter inför seminariet den 23 november 2004.

Inför seminariet den 23/11 2004 fick deltagarna i uppdrag att besvara ett antal frågor kring den egna kommunens jämställdhetsstatus i den fysiska planeringen. Resultatet av enkäten kan sammanfattas i att:

- **Länsstyrelsens checklista var relativt okänd i kommunorganisationerna och den var inte särskilt använd. Detta bekräftar länsstyrelsen egen bild.**
- **Jämställdhetsfrågorna redovisas oftast som eget avsnitt i planbeskrivningen och det är sällsynt med "ett medvetet perspektiv" på jämställdhetsfrågan i de kommunala organisationerna**
- **En klarare och användarvänligare checklista efterfrågas!**

5:2 Resultatet av seminariet den 23 november 2004

Under seminariedagens förmiddag delgavs deltagarna en historisk tidsresa över jämställdhetsfrågans utveckling under 1900-talet. Under eftermiddagen skapades tre grupper som fick var sin antagen "östgötaplan" med olika status, en översiktsplan, en fördjupad översiktsplan samt en detaljplan. Gruppernas uppdrag var att inom ramen för 1,5 timme identifiera vilka frågor/aspekter i planen som har betydelse för jämställdheten fokuserat på den aktuella planeringsnivån - översiktsplan, fördjupad översiktsplan eller detaljplan. Deltagarna fick också i uppdrag att komma med förslag till hur jämställdhet kan/hade kunnat arbetas in i den aktuella planen.

Vid gruppernas redovisning konstaterades att det fattades en del i de planer som man arbetade med för att man skulle kunna säga att man hade haft ett jämställdhetsperspektiv i planeringen. Ingen av planerna hade en uttalad jämställdhetsanalys. **Ett antal frågeställningar identifierades** dock av seminariedeltagarna som de tyckte att man borde hitta svar på i de aktuella planerna men även generellt i plandokument.

- **Har kommunen särskilda mål för jämställdhet specifikt i planeringsärenden och har man tagit hänsyn till dessa i planarbetet?**
- **Vilket kunskapsunderlag har man använt för att bedöma planens påverkan från jämställdhetssynpunkt och hur har detta underlag beaktats?**
- **Hur beskriver man i planen att åtgärder har vidtagits i arbetet för att flytta fram positionerna när det gäller jämställdhet?**

- **Kan man utläsa hur många män resp. kvinnor som deltagit i besluts- respektive samrådsprocessen och var i processen dessa personer deltagit?**
- **Har man tagit hänsyn i planeringen till fördelningen mellan allmän platsmark och privat mark? Hur pass tillgängligt blir det planerade området för boende och besök av olika samhällsgrupper med olika könstillhörighet?**

Som en avslutning på grupparbetena presenterade Inger Karlsson, Linköpings kommun den **hållbarhetsanalys** hon fick i uppdrag att, i ett tidigt planeringsskede bidra med, för utbyggnad av Folkungavallen i Linköping. Arbetssättet, d.v.s Ingers, tidiga medverkan i planeringsprocessen som varande ansvarig tjänsteman för hållbarhetsfrågorna i Linköping, bejakades av seminariedeltagarna.

Seminariedagen avslutades med att deltagarna och anordnarna beslutade att följa upp denna dag med ytterligare **ett halvdagsseminarium i mars 2005**.

5:3 Deltagarnas uppdrag inför seminariet den 11 mars 2005

Som ett led i utvecklingsarbetet av checklistan tog projektledningen till sig deltagarnas synpunkter från seminariedagen den 23/11 och bearbetade den tidigare checklistan för jämställdhet. Inför halvdagsseminariet den 11/3- 2005 skickades **en uppdaterad checklista** ut till deltagarna som ombads att:

- **gå igenom checklistan och diskutera den med kollegor på jobbet för att se om den fungerade som redskap i det fortsatta arbetet med att arbeta in ett jämställdhetsperspektiv i planprocessen,**
- **se om checklistan räckte till för att man skall kunna besvara de frågeställningar som formulerades vid seminariet den 23/11-2005.**

5:4 Resultatet av seminariet den 11 mars 2005

Det planerade halvdagsseminariet hölls den 11 mars 2005. Projektledningen gjorde en kort redovisning av resultatet från den 23/11-04 och sedan följde en diskussion kring ett utkast till ny checklista.

Vid seminariet jobbades det vidare med **hur checklistan skulle kunna fungera och hur den borde vara utformad för att vara användarvänlig**. Målet är materialet ska kunna vara **ett verktyg via dator** med tillgänglighet för alla handläggare och andra som medverkar i planprocessen i länets kommuner.

Projektledningen föreslog en utbildningsdag med bredare deltagarbas för att förankra checklistan men seminariedeltagarna menade att **checklistan skulle förankras genom att jämställdhetsdirektören och bitr. länsarkitekten genomför kommunbesök under hösten 2005**.

5:5 Förankring av utvecklingsarbetet och checklistan i kommunerna

Som ett resultat de två seminarietillfällena och deltagarnas ”hemarbete” uppdaterade projektledningen ”Checklista för fysisk planering”, se bilaga 3.

Länsstyrelsen ställde därefter i juni 2005, via brev till länets kommuner, en begäran om att få träffa ”ansvariga för och verksamma inom området fysisk planering och samhällsbyggande” för att **förankra den nya checklistan och diskutera förutsättningarna för att integrera jämställdheten i den kommunala planeringsprocessen**, se bilaga 4.

5:6 Beskrivning av framarbetad processmodell som ett resultat av projektet ”Jämställdhet i fysisk planering och byggd miljö- ett nytt perspektiv på vardagskvalitet”

Länsstyrelsen i Östergötland har sedan 1995 haft ett strukturerat arbetssätt för att nå ut med jämställdhetsbudskapet till länets kommuner. Man arbetar också aktivt inom politikområdet Samhällsbyggnad med att i plansamrådssammanhang påtala behovet av att kommunerna ”får in” jämställdhetsaspekterna i planprocesserna och att jämställdhetsanalyser upprättas. Parallellt genomför länsstyrelsen utvecklingsarbeten likt det rubricerat för att ge stöd till kommunerna i frågan.

Följande **processteg** togs i projektet ”Jämställdhet i fysisk planering och byggd miljö- ett nytt perspektiv på vardagskvalitet”:

- Länsstyrelsen bjöd in kommunerna att delta i **ett utvecklingsarbete kring ett angivet tema. Kommunerna själva utsåg deltagare.**
- Utvecklingsarbetet bestod i att **deltagarna fick analysera situationen på hemmaplan** samt komma med **förslag till vad som är ”jämställdhet i planeringen”**.
- Ett seminarium genomfördes med **en kunskapsdel och en grupparbetsuppgift.**
- Resultatet av dagen ”bars hem” och **deltagarna fick i uppdrag att utarbeta förslag till förändringar och justeringar av checklistan** i förhållande till seminariedagens resultat.
- **En halvdags uppföljningsseminarium genomfördes.**
- Seminariedagen resulterade i val av **förankringsprocess av resultatet. Jämställdhetsexpert och bitr. länsarkitekt förankrar checklistan i samtliga länets kommuner genom besök.**

6. DISKUSSION/SLUTSATSER

Återkoppling avseende utvecklingsarbetet och lärdomar av arbetssättet

Som en del i uppföljningen av rubricerat projekt skickades **en enkel enkät ut till deltagarna**, se bilaga 5.

Enkätens frågor riktade sig till deltagarna och efterhörde om delaktigheten i arbetet, huruvida seminarietillfällena varit meningsfulla, om tilltron till den nya checklistan som ett arbetsverktyg och om synpunkter inför länsstyrelsens förankringsdialog med kommunerna.

Enkätens svarsfrekvens var 70 %.

Av de svarande kände sig 75 % delaktiga i utvecklandet av checklistan och över 80 % ansåg att de genomförda seminarierna varit meningsfulla. Endast 25 % svarade dock ett entydigt ja till att checklistan skulle kunna vara ett verkningsfullt analysinstrument och planeringsunderlag. Exempel på svar som speglar tveksamheten till om checklistan kommer att fungera men som ger vid handen vad som krävs för att få checklistan att fungera är:

”Endast om det går att få ledande tjänstemän och politiker engagerade och motiverade att efterfråga den (checklistan).”

”Fantasin, engagemang, kunskande och de egna tidsresurserna sätter gränser för listans verkliga användning. Ämnet är svårt och många planerare känner sig troligen mycket osäkra och ser inte att de påverkar jämställdheten eller kan påverka den.”

”Jag hoppas det (att checklistan kommer att användas) men tror på viss ”inkörningstid”. Det kan behövas att länsstyrelsen lyfter frågan i bl a sina samrådsyttranden över planer.”

Betydelsen av introduktionen, förankringen, lätthanterligheten (användbarheten) och kopplingen till andra planeringsinstrument är det som framskyntar i svaren kring den nya checklistan.

En slutsats är att det allra viktigaste för **Länsstyrelsens** vidkommande i att **få ut jämställdhetsbudskapet** är den fortsatta dialogen med kommunerna, likaså den inslagna vägen med kontinuiteten i samarbetet mellan länsstyrelsen och kommunerna både i **samrådsskedena** och **genom gemensamma utvecklingsprojekt**. Viktigt är **det goda exemplets makt** och därför bör Länsstyrelsen i det fortsatta samarbetet med kommunerna kring jämställdheten **lyfta fram kommuner som har bra arbetssätt för att nå mål inom jämställdheten** - trots att ”etiketten” på arbetet inte alltid är jämställdhet. Avslutningsvis kan den **processmodell** som vi tagit fram i detta utvecklingsarbete med fördel användas för att utveckla frågor också inom andra politikområden.

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Jämställdhet i fysisk planering och byggd miljö *- ett nytt perspektiv på vardagskvalitet*

23 november 2004

*Utbildningsdag för tjänstemän
- fysiska planerare och andra planerare -
inom de tekniska och sociala verksamhetsområdena
med ansvar för övergripande samhällsplanering i länets kommuner*

Regeringens huvudmål för jämställdhet är att kvinnor och män skall ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla väsentliga områden i livet. Formellt har kvinnor och män samma rättigheter, men vi behöver mer kunskap för att se de könsmönster som vi gemensamt skapar.

En viktig del av arbetet för att på lång sikt skapa ett mer jämställt samhälle är att bebyggelsemiljön utformas efter dessa mål och att jämställdhetsfrågor ges en roll och tas upp till diskussion i den fysiska samhällsplaneringen. Härigenom kommer också jämställdhetsfrågorna på ett naturligt sätt att föras in i en bredare diskussion och kunskapsprocess om hur vi formar vår gemensamma framtid. Kvaliteter i vardagsmiljön som gynnar ett jämställt samhälle är oftast också viktiga för en god social miljö i allmänhet.

Ett könsperspektiv i samhällsplaneringen är något som Länsstyrelsen Östergötland arbetat strategiskt med i flera år. Vi vill också kontinuerligt medverka till att öka kunskapen om hur könsmönster skapas och upprätthålls - både på det personliga och på det samhällliga planet. Det handlar om att bryta dagens könsmaktsordning för att uppnå ett jämställt samhälle. Den kommunala översiktsplaneringen är en viktig arena för denna process.

Vi inbjuder härmed till en utbildningsdag som kommer att ge kunskap om VAD jämställdhet är och om HUR regeringen lagt upp arbetet med frågan. Men vi kommer också att tillsammans jobba fram en större förståelse för vilken insats som var och en själv behöver göra för att få in jämställdhetsperspektivet i kommunala plandokument. Utbildningsdagen är en del av en kunskapsprocess som förutsätter deltagarnas engagemang under hösten -04 och våren -05.

Tid: Tisdagen den 23 november 2004 kl. 08.30 - 16.00

Plats: Sessionssalen, Länsstyrelsen Östergötland

Anmälan görs senast den 27 augusti 2004 till assistent Sonja Jardstål

Telefon: 013- 19 62 60, fax 013- 10 28 23

Frågor om utbildningsdagen kan ställas till bitr. länsarkitekt Jan Persson, tel. 013-19 62 65 eller e-post jan.persson@e.lst.se

Utbildningsdagen är avgiftsfri. Begränsat antal platser. Avanmäl vid förhinder.

Välkomna!

Leif Jonsson

Samhällsbyggnadsdirektör

Länsstyrelsen Östergötland

Catharina Alpkvist

Jämställdhetsdirektör

Länsstyrelsen Östergötland

Program

08.30 Kaffe och smörgås

09.00 Välkommen
Länsrådet Magnus Holgersson

Makt och kön - svensk jämställdhetspolitik och länsstyrelsens roll
Catharina Alpkvist, jämställdhetsdirektör

Fruktpaus

Jämställdhetsintegrering - det nya revolutionära arbetssättet!
Gertrud Åström, av regeringen utsedd utredare för
jämställdhetspolitikens mål, inriktning, organisation och effektivitet

12.00 Lunch

13.00 Hur får vi in jämställdhetsperspektivet i det praktiska
planeringsarbetet?
Vilka är de rätta frågorna att ställa - och när och hur ställer vi dem?

Vi kommer att arbeta i mindre grupper och jobba utifrån befintliga
planer och program för att gemensamt finna vägar till bättre och mera
genomarbetade kommunala plandokument.

Lise-Lotte Järvinen, utvecklingsledare, Linköpings kommun och
Jan Persson, bitr. länsarkitekt Länsstyrelsen Östergötland

Eftermiddagskaffe

16.00 Vad har vi lärt? Hur går vi vidare?
Leif Jonsson, samhällsbyggnadsdirektör

Projekt "Jämställdhet i fysisk planering och byggd miljö - i fyra steg"

Syftet är att öka kunskaperna och utveckla ett metodstöd för att föra in jämställdhet i det konkreta planeringsarbetet. En utgångspunkt är den checklista för jämställd samhällsplanering som Länsstyrelsen tidigare tagit fram.

Steg Ett:

Under hösten 2003 kommer deltagarna som anmäler sitt intresse att delta i utbildningsdagen den 23 november att självständigt och hemma i sin egen kommun få arbeta utifrån speciella riktlinjer och med särskilt stöd för att ta reda på hur Länsstyrelsens checklista kan utnyttjas i det egna planeringsarbetet.

Steg Två:

Under utbildningsdagen den 23 november kommer deltagarna gemensamt och tillsammans med experter undersöka om det finns brister i checklistan - och hur materialet i så fall behöver kompletteras. Vi kommer att med hjälp av ett metodiskt arbetssätt lära oss att problematisera jämställdhet och analysera hur jämställdhetsperspektivet skall arbetas in i det konkreta planeringsarbetet för att förbättra kvalitén.

Steg Tre:

Under våren 2005 handlar det återigen om att hemifrån den egna arbetsplatsen praktiskt bearbeta de nya kunskaperna.

Steg Fyra:

Avslutningsvis kommer vi att inbjuda deltagarna till ett andra seminarium en förmiddag i maj 2005 då vi gemensamt fastställer det nya och gemensamt utarbetade samt förbättrade kunskapsunderlaget/checklistan Jämställd samhällsplanering.

Projektet kommer att dokumenteras och följas upp av Lise-Lotte Järvinen, utvecklingsledare, Linköpings kommun, som tillsammans med Jan Persson, bitr. länsarkitekt och Catharina Alpkvist, jämställdhetsexpert utgör projektets styrgrupp.

CHECKLISTA FÖR FYSISK PLANERING

Analys- och planeringsunderlag för att se hur och om man jobbar på rätt sätt med jämställdhetsperspektivet i fysisk samhällsplanering

	JA	NEJ
Finns könsuppdelad statistik för befolkningen i området som berörs?	✓	
Finns faktiskt underlag för idéer och tankar kring hur kvinnor upplever bebyggelsemiljön med avseende på trygghet och säkerhet?	✓	
Kommer de arbetsplatser som finns eller kommer att finnas att ha både kvinnor och män som anställda?	✓	
Har man tagit hänsyn till känslan av otrygghet vid kommunikationsmiljöer – t.ex. vid parkeringsytor, busshållplatser, gator och torg?	✓	

CHECKLISTA FÖR FYSISK PLANERING

Huvudmålet för svensk jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha lika möjligheter, skyldigheter och rättigheter på livets alla områden. Delmålen är:

1. Jämn fördelning av makt och inflytande
2. Samma villkor till ekonomiskt oberoende
3. Lika villkor och förutsättningar i fråga om företagande, arbete, arbetsvillkor samt utvecklingsmöjligheter i arbetet
4. Lika tillgång till utbildning och möjligheter till utveckling av personliga ambitioner, intressen och talanger
5. Delat ansvar för hem och barn
6. Frihet från könsrelaterat våld

Jämställdhet handlar enbart om relationen mellan kvinnor och män, flickor och pojkar.

"Trots en lång historia av aktivt jämställdhetsarbete präglas vårt samhälle fortfarande av en könsmaktsordning. Arbetet måste fortsättningsvis ges en mer feministisk inriktning. Det innebär att vi måste vara medvetna om att det råder en könsmaktsordning, att kvinnor är underordnade och män är överordnade, och vilja förändra den. Det innebär också att regeringen betraktar manligt och kvinnligt som "sociala konstruktioner", d.v.s. könsmonster som skapas utifrån uppfostran, kultur, ekonomiska ramar, maktstrukturer och politisk ideologi. Könsmonstren skapas och upprätthålls både på det personliga planet och på det samhälleliga planet. Denna struktur har inte förändrats, trots att kvinnors och mäns representation på vissa samhällsområden kvantitativt sett närmat sig varandra. Om vi inte bryter *dagens könsmaktsordning* kommer vi inte att uppnå ett jämställt samhälle."

Ur Regeringens skrivelse 2003/03:140 Jämmt och ständigt

Den fysiska planeringen ska enligt plan- och bygglagen bedrivas så att den främjar en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden. Frågor om jämställdhet faller väl in i detta men har ännu inte fått fullt genomslag i den praktiska planeringen. Denna checklista har tagits fram som stöd för att på ett medvetet sätt föra in jämställdhetsperspektivet i arbetet med kommunala översiktsplaner och detaljplaner.

Genom att aktivt besvara och konkret belysa hur delmålen för jämställdhet har hanterats i arbetet med planprocessen säkerställer vi att jämställdhetsperspektivet ingår!

Nedanstående frågor besvaras för att man skall kunna konstatera om Delmål 1 (Jämn fördelning av makt och inflytande) är uppnått i planprocessen. Det är viktigt att också försöka bedöma hur den faktiska fördelningen kan påverka processen och den slutliga planen.

FÖRDELNING AV KVINNOR OCH MÄN SOM DELTAR PLANPROCESSEN	KVINNOR	MÄN
1. Fördelningen av kvinnor och män, flickor och pojkar som deltar:		
I beslutande organ (nämnder och styrelser etc)		
som experter och sakkunniga		
i referensgrupper, samrådsgrupper eller andra grupper i projektet/processen		
bland allmänhet och sakägare - i skrivelser m.m.		
bland allmänhet och sakägare - på samrådsmöten etc.		

Slutsatser, beskriv hur resultatet kan påverka eller har påverkat processen/projektet:

En plan baseras på ett stort antal kunskapsunderlag i form av olika mål- och styrdokument, faktasammanställningar och särskilda utredningar. Det är viktigt att underlag tas fram som belyser kvinnors och mäns olika förutsättningar, behov och synpunkter av betydelse för olika planeringsfrågor. Lika viktigt är att det underlag som finns kommer till användning i planeringen.

PLANERINGS- OCH KUNSKAPSUNDERLAG	JA	NEJ
2. Finns könsuppdelad statistik för befolkningen i området som berörs?		
3. Finns något underlag/ målsättning alt. policies inom kommunen som behandlar jämställdhet och som kan ligga till grund för det fortsatta planeringsarbetet?		
Om ja, - beskriv hur detta material kan vara användbart som planeringsunderlag?		
Om nej, - vad kan göras för att komplettera nuvarande planeringsunderlag?		

4. Finns det aktuella utredningar eller annat faktamaterial om förhållanden och villkor för kvinnor och män/pojkar och flickor inom befintliga skolor och omsorgsverksamheter?		
Om ja, - beskriv hur detta kan vara användbart som planeringsunderlag:		
Om nej, - hur kan/ska sådant faktamaterial tas fram?		

PLANERINGS- OCH KUNSKAPSUNDERLAG	JA	NEJ
5. Finns det utredningar eller annat faktamaterial för hur kvinnor och män/ pojkar och flickor använder fritidsanläggningar, bibliotek eller annan service?		
Om ja, - beskriv hur detta kan vara användbart som planeringsunderlag:		
Om nej, - hur kan/ska sådant faktamaterial tas fram?		

6. Finns faktiskt underlag för idéer och tankar kring hur kvinnor upplever bebyggelsemiljön med avseende på trygghet och säkerhet?		
Om ja, - beskriv hur detta kan vara användbart som planeringsunderlag:		
Om nej, - hur kan/ska sådant underlag tas fram?		

Planering ska bedrivas så att den främjar en ändamålsenlig struktur av bebyggelse, grönområden, kommunikationsleder och andra anläggningar. Kommunen har ett stort utrymme för tolkning av vad som utgör en ändamålsenlig struktur. Det är viktigt att jämställdhetsfrågorna vägs in i kommunens samlade bild av hur bebyggelsestrukturen bör utvecklas och att kvalitéer och brister i den befintliga strukturen värderas ur jämställdhetssynpunkt.

HUR SER BEBYGGELSESTRUKTUREN UT?	JA	NEJ
7. Är bostäderna i stadsdelen/området anpassade för både kvinnor och män - också i olika livsbetingelser och i nya konstellationer?		
Beskriv hur man har tänkt:		

8. Kommer de arbetsplatser som finns eller kommer att finnas att ha både kvinnor och män som anställda?		
Beskriv hur man har tänkt:		

9. Kommer det att finnas tillgång till allmänna kommunikationer av god kvalitet?		
Beskriv hur detta kan underlätta/motverka jämställdhet:		

HUR SER BEBYGGELSESTRUKTUREN UT?	JA	NEJ
10. Kommer det att finnas tillgång till barnomsorg/skolor/lekplatser?		
Beskriv hur detta kan underlätta/motverka jämställdhet:		
11. Kommer det att finnas tillgång till äldreomsorg		
Beskriv hur detta kan underlätta/motverka jämställdhet:		
12. Kommer det att finnas tillgång till kultur, t.ex. bibliotek, biografier etc.		
Beskriv hur detta kan underlätta/motverka jämställdhet:		
13. Kommer det att finnas fritids och motionsanläggningar som är anpassade för både kvinnor och män/flickor och pojkar?		
Beskriv hur detta kan underlätta/motverka jämställdhet:		

HUR SER BEBYGGELSESTRUKTUREN UT?	JA	NEJ
14. Kommer det att finnas livsmedelsbutiker eller annan service?		
Beskriv hur detta kan underlätta/motverka jämställdhet:		

15. Kommer det att finnas tillgång till samlingslokaler och/eller träffpunkter - som caféer, fritidslokaler etc.?		
Beskriv hur detta kan underlätta/motverka jämställdhet:		

16. Kommer det att finnas parker och grönområden där man har tänkt på att både kvinnor och män/flickor och pojkar skall vistas och trivas?		
Beskriv hur detta kan underlätta/motverka jämställdhet:		

Närmiljön vid bostaden, arbetsplatsen eller fritidsområdet etc. är viktig för människors vardagsliv. I planen preciseras kommunens krav för att bebyggelsen ska få en ändamålsenlig och estetiskt tilltalande utformning. Vid behov kan frågor om störningsskydd tas upp. Det är viktigt att notera att kvinnor och män kan ha olika behov och uppfattning om vad som är kvalitéer och brister i närmiljön.

HUR SER NÄRMILJÖN UT?	JA	NEJ
17. Påverkas närmiljön av störningar eller risker - buller-, luft-, vatten- eller markföroreningar - som kan påverka kvinnor och män på olika sätt?		
Om ja, - beskriv hur man har tänkt:		

18. Har man tagit särskild hänsyn till trafiksäkerhet och trafikmiljö med hänsyn till barns lek och vardag?		
Om ja, - beskriv hur man har tänkt:		

19. Har man tagit hänsyn till känslan av otrygghet vid kommunikationsmiljöer - t.ex. vid parkeringsytor, busshållplatser, gator och torg		
Om ja, - beskriv hur man har tänkt minimera känslan av otrygghet:		

HUR SER NÄRMILJÖN UT?	JA	NEJ
20. Har man tänkt på känslan av otrygghet i fritids och rekreationsområden - som t.ex. parker och idrottsplatser?		
Om ja, - beskriv hur man har tänkt minimera känslan av otrygghet:		
21. Har man tänkt på känslan av otrygghet i övriga delar av bebyggelsemiljön (t.ex. vid arbetsplatser, affärer och tvättstugor etc.)		
Om ja, - beskriv hur man har tänkt minimera känslan av otrygghet:		
22. Har man tänkt på känslan av otrygghet vid lokalisering och utformning av lekplatser?		
Om ja, - beskriv hur man har tänkt minimera känslan av otrygghet:		
23. Har man vid utformning av lekplatser tänkt på att de ska kunna användas lika bra av både flickor och pojkar		
Om ja, - beskriv hur man har tänkt:		

BILAGA

PLANSKEDE	VAD HAR PLANFORMEN FÖR SYFTE?	VAD VILL LÄNSSTYRELSEN?	VAD KAN GÖRAS FÖR JÄMSTÄLLD PLANERING?
ÖVERSIKTSPLAN (ÖP)	<ul style="list-style-type: none"> - Att ange övergripande mål och inriktningar för planeringen - Identifiera strategiska områden - Utveckla genomförandestrategier - Bekräfta allmänna intressen och hur dessa ska beaktas 	<p>Att planen redovisar hur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Riksintressen, - Hälsa och säkerhet samt - Mellankommunal samordning ska säkerställas och beaktas. - Främja samordning av övergripande mål och intressen 	<ul style="list-style-type: none"> - Redovisa fakta och mål för jämställdhet inom kommunen - Identifiera strategiska frågor för jämställd planering i kommunen - Analys av hur olika inriktningalternativ påverkar jämställdhet - Anvisningar för hur jämställdhet ska beaktas i fortsatt planering
FÖRDLUPAD ÖVERSIKTSPLAN (FÖP)	<ul style="list-style-type: none"> - Att klarlägga hur ett avgränsat område bör utvecklas, som underlag för exploatering och bevarande av bebyggelse mm - Precisera de allmänna intressena Identifiera viktiga genomförandeåtgärder och vilken samordning som krävs mellan olika aktörer 	<ul style="list-style-type: none"> - Att alla ut kommunens hänsynstaganden på grund av 12 kap PBL klaras ut - Att övriga allmänna intressen, särskilt statliga intressen, beaktas och samordas 	<ul style="list-style-type: none"> - Mål för jämställdhet inom planområdet - Inventera förutsättningar/kvalitéer/brister för kvinnor och män som har betydelse för planens syfte - Analys av hur olika inriktningalternativ påverkar jämställdhet - Precisering av insatser för ökad jämställdhet - Genomförandestrategier för jämställd planering inom området
DETAILPLAN (DP)	<p>Med bindande verkan klarlägga:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Byggrätt för enskilda - Det allmänna åtaganden för plangenomförandet - Hur hänsyn ska tas till enskilda och allmänna intressen 	<ul style="list-style-type: none"> - Att alla krav på kommunen och den enkilde på grund av 12 kap PBL säkerställs - Att rimlig hänsyn tas till övriga allmänna intressen - Att jämplig samordning av myndighetsprövning sker mellan PBL och annan lagstiftning 	<ul style="list-style-type: none"> - Mål för jämställdhet inom planområdet Inventering av kvalitéer och brister för kvinnor och män som ar betydelse för planens syfte - Analys av hur olika inriktnings- och utformningsalternativ påverkar jämställdhet - Säkerställa kvalitéer i den fysiska miljön som har betydelse för jämställdhet - Anvisningar för genomförande av särskilda åtgärder
BYGGLOV	<ul style="list-style-type: none"> - Kontrollera att byggåtgärderna överensstämmer med PBL:s regler om lokalisering och utformning mm (2 o 3 kap) - Kontrollera åtgärdernas förenlighet med gällande detaljplan (bindande) och översiktsplan. 	<ul style="list-style-type: none"> - Att gällande översiktsplan och Lst:s granskningsyttrande beaktas. - Att jämplig samordning sker med annan lagstiftning 	<p>Tillämpning och uppföljning av hur jämställdhet ska beaktas enligt den för området gällande översiktsplanen eller detaljplanen</p>

Boxholms kommun
Att: Byggnadschef Jan Alm
590 10 Boxholm

Samråd om jämställdhet i fysisk planering och byggd miljö den 17 november 13.00 – 15.30

Tack för att vi får komma till Boxholms kommun för att tillsammans med er utveckla metoder för att få in ett jämställdhetsperspektiv i planeringsarbetet!

Vi kommer att under hösten besöka alla länets kommuner och hoppas på mycket givande möten!

Programmet för vårt möte har vi byggt på en förhoppning om att vi både skall kunna förmedla ny kunskap och väcka nya tankar samtidigt som vi söker kunskap och idéer från er hur ni jobbar idag och hur vi tillsammans skall jobba vidare.

Vi skulle därför uppskatta om vi i god tid före vårt besök får en förteckning på de hos er som kommer att delta – helst med både namn och funktion. Vi behöver också få information om lokal och ser då gärna att det finns tillgång till OH-projektor och white-board.

Program den 17 november i Boxholm

13.00	Jämställdhetstriangeln
- politiken
- teorin
- strategin
- värderingsövningar och mycket diskussioner
14.00	Vad har vi gjort i länet hittills?
Checklistan ; de fyra blocken
Före – under – efter?
Diskussion – exempel ifrån det egna arbetet?

Utbildning i jämställdhetsanalys 2006?
Fortsatt arbete i Boxholm kommun – när och hur?
Idén och formatet? |

Med vänlig hälsning
Länstyrelsen Östergötland

Jan Persson
Biträdande länsarkitekt

Catharina Alpkvist
Jämställdhetsdirektör

Boxholms kommun
Att: Byggnadschef Jan Alm
590 10 Boxholm

Jämställdhet i fysisk planering och byggd miljö

Det blev en intressant och givande diskussion vid vårt samrådsmöte om jämställdhet i fysisk planering och byggd miljö! Det är alltid i mötet med andra människor som man själv lär sig något nytt – både om det man redan kan och om en massa som man inte hade en aning om! Hoppas sålunda att även ni hade utbyte av dagen.

Vi lovade att skicka över ett ex av ”Makt i trafiken” – en skrift som utifrån jämställdhetsmålet för transportpolitiken föreslår tretton åtgärder i syfte att uppnå detta mål. Vi tror att det finns tankar och idéer i denna skrift som kan vara till stöd i den fortsatta interna diskussionen.

Vi kommer att återkomma i månadsskiftet jan/febr och ställa frågor kring när och på vilket sätt ni har jobbat med Checklistan. Vi vill då också få svar på vad som eventuellt behöver förändras, tillföras eller tas bort för att checklistan skall bli ännu mer användbar.

Redan nu vill vi gärna ha era direkta reflektioner över vårt besök. Svara därför på dessa frågor och helst inom den närmaste veckan!!

1. Var informationen relevant i förhållande till de deltagare som närvarade vid mötet?
2. Lärde ni er något om jämställdhet som ni inte visste förut – och i så fall vad?
3. Saknade ni något i vår presentation?

Frågorna kommer också att tillsändas er via mail!

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning
Länsstyrelsen Östergötland

Jan Persson
Biträdande länsarkitekt

Catharina Alpkvist
Jämställdhetsdirektör

Frågor till deltagarna i projektet ”Jämställdhet i fysisk planering och byggd miljö- ett nytt perspektiv på vardagskvalitet”.

I arbetet med att utveckla ”Checklista för fysisk planering” har länsstyrelsens viktigaste kritik- och inspirationskälla varit projekt-/seminariedeltagarna. Nu när ett nytt omarbetat förslag till checklista finns framme, som kommer att via kommunbesök förankras, vill vi nedan ställa ett par utvärderande frågor.

Vi vill veta hur du upplevt ditt deltagande i arbetet och få din syn på resultatet.

1. Har du känt dig delaktig i utvecklandet av ”Checklista för fysisk planering”?

Ja Nej

Kommentar:

2. Har seminarietillfällena varit meningsfulla?

Ja Nej

Kommentar:

3. Tror du att den nya ”Checklista för fysisk planering” kommer att användas på det sätt som är syftet dvs. vara ett analysinstrument och planeringsunderlag?

Ja Nej

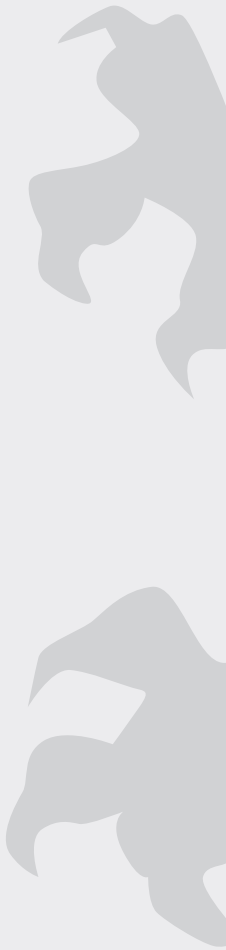
Kommentar:

4. Har du några synpunkter på eller tips inför den fortsatta dialogen om jämställd planering mellan länsstyrelsen och din kommun?

Kommentar:

Tack för dina synpunkter!

Återsänd enkätsvaren med vändande mail till Lise-Lotte W Järvinen,
senast den 20/9 tack! Har du några frågor återfinns jag även på telefon 013-206451.

e.lst.se

Länsstyrelsen östergötland

POSTADRESS 581 86 Linköping BESÖKSADRESS Östgötagatan 3

TELEFON 013-19 60 00 TELEFAX 013-10 13 81